

контактним, динамічним процесом при спілкуванні із суспільством.

Толерантність як зразок інтелекту відтворюється у пам'яті кожної людини (індивіда), а тому необхідно працювати над своїм удосконаленням, “виліплювати” чи створювати нового правоохоронця, який би змінив портрет-образ безпосередньо працівника міліції та правоохоронної системи.

Артикуца Н.В., доцент кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук НаУКМА, кандидат філологічних наук

СТИЛІСТИКА ЗАКОНОДАВЧОГО ТЕКСТУ

Законодавча стилістика як спеціальний підрозділ законодавчої лінгвістики має на меті виявити специфічні функціонально-стильові параметри законодавчого тексту на основі спостереження за функціонуванням мовних одиниць різних рівнів у законах та інших нормативно-правових актах. Це допоможе розробити для нормопроєктувальників та юрлінгвістів-експертів певну регламентацію спеціальних мовностильових норм у формі загальних вимог до нормативно-правового тексту та надати практичні рекомендації щодо доречності вживання тих чи інших мовних засобів у законодавчих актах. Адже основними поняттями і категоріями, якими ми оперуємо, аналізуючи мову законів, є насамперед стилістичні поняття й категорії.

Законодавча стилістика розглядає стиль як найбільш важливіший спосіб мовного оформлення правових приписів у тексті або проєкті тексту закону та фокусує свою увагу на правильному використанні спеціальної законодавчої термінології, законодавчих дефініцій та інших спеціальних засобів законодавчої техніки, лексико-граматичних та стилістично-жанрових особливостей нормативно-правових приписів.

Законодавча стилістика як сукупність прийомів найбільш доцільного використання мовних засобів у законодавчому акті спирається передусім на такі мовно-стильові параметри

(відповідність мовних засобів різних рівнів вимогам функціональному стилю та жанрово-ситуативному підстилю).

Текст закону або законопроекту викладається з дотриманням офіційно-ділового стилю української літературної мови в його основному різновиді – законодавчому підстилі. Офіційно-діловий стиль – один із функціональних стилів літературної мови, який обслуговує широку сферу правових відносин і правової комунікації (внутрішнього і міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства тощо). Відповідно до цього в межах офіційно-ділового стилю традиційно виділяють такі підстилі: 1) законодавчий, 2) дипломатичний, 3) судовий (судово-процесуальний, судово-правовий), 4) адміністративно-канцелярський. Кожен підстиль має свою специфічну сферу функціонування, систему документальних жанрів і набір стандартизованих мовних засобів, що узагальнюють типові ситуації офіційних відносин. Зокрема, законодавчий підстиль реалізується у таких жанрах, як: конституція, закон, кодекс.

Основними мовностильовими вимогами до законодавчого тексту є: офіційність, точність, зрозумілість, стислість, стандартизованість, нормативність, логічність, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, коректність, відсутність індивідуально-авторських рис.

Стилістична однорідність законодавчого тексту забезпечується сполученням засобів офіційно-ділового стилю з нейтральними (міжстильовими) та відсутністю емоційно-експресивного забарвлення. Стиль законопроекту повинен бути спокійним, стриманим, виваженим, коректним, без змішування різностильових елементів, які надають мовленню емоційності та експресивності, без індивідуально-авторських мовленнєвих ознак. Питання про використання засобів вираження оцінки (особливо негативної) та інтенсивності (прислівники із значенням міри і ступеня (ознаки, дії) вирішується з урахуванням їх комунікативної доцільності, термінологічної та синтагматичної усталеності (терміни і конструкції оцінного характеру типу особливо тяжкий злочин, розкрадання у особливо великих розмірах тощо).

Небажаними є пафосність, пишність, декларативність або знижена буденність вислову. Так, у тексті закону не вживаються:

гасла, заклики, оклики, звертання; стилістично, емоційно та експресивно забарвлена лексика і фразеологія (слова й звороти розмовного характеру, слова з оцінними префіксами і суфіксами, ідіоматичні звороти, прислів'я, приказки, крилаті вислови), риторичні фігури та інші засоби образності, притаманні художньо-публіцистичним творам (порівняння, метафори, гіперболи, алегорії тощо), експресивні знаки пунктуації (знаки оклику та запитання).

Не слід уживати засоби інших функціональних стилів (публіцистичного, розмовного, художнього). Виняток складають лише деякі елементи публіцистичного стилю, використання яких мотивоване специфічною функцією та призначенням преамбули в особливо важливих нормативно-правових актах (конституції, декларації, конвенції та ін.). У таких документах, як виняток, можуть спостерігатись засоби публіцистичного стилю та яскраво виражені оцінні елементи. У преамбулі для створення урочистості, підкреслення особливої значущості документа, проголошення загальнолюдських цінностей і загальноправових принципів використовуються лексичні засоби високого стилю, з особливо вагомим і позитивно забарвленим внутрішнім змістом. І навпаки, для номінації негативних явищ суспільного життя, що створюють загрозу людству, порушують основні права і свободи людини, використовуються слова, що містять негативну оцінку і непримиренне ставлення суспільства до цих явищ. Але при цьому лексичні засоби мають відповідати вимогам офіційної виваженості, політичної коректності та естетичності.

Неприпустимими для вживання є позалітературні мовні засоби (просторіччя, жаргони, аргі, діалектизми, професіоналізми).

Слід уникати як застарілих слів і зворотів (архаїзми), так і новоутворень (неологізмів), що перебувають у пасивному складі сучасної літературної мови і не виявляють тенденцію до поширення й активізації в офіційно-діловій сфері.

Професіоналізми і професійні жаргони (сленг) як напівофіційні або неофіційні назви певних фахових явищ і понять, що використовуються представниками тієї чи іншої професії в достатньо вузьких сферах діяльності людини, як правило, належать до нестандартних, некодифікованих засобів, зі зниженим стилістичним забарвленням, а тому порушують вимоги

офіційності, стильової однорідності, нейтральності, нормативності, не відповідають естетичним критеріям щодо термінів. Про можливість використання професіоналізмів у тексті закону йдеться лише у виняткових випадках, коли сленговий вираз, як і професіоналізм, стає більш поширеним у загальному вжитку, ніж офіційний синонім і його напівофіційний характер вже не відчувається мовцями через повсякденне й усталене використання (напр., легалізація (відмивання) грошей).

Для мінімізації використання вузькофахової лексики та професіоналізмів слід переносити значну частину регулювання питань, що потребують використання значної кількості таких вузькогалузевих термінів та понять, на рівень більш низького за юридичною силою акта, розрахованого на використання переважно спеціалістами.

Отже, текст закону має створюватись із урахуванням загальних функціонально-стильових властивостей мови законодавства, тематики і жанрової специфіки законодавчого акта, демонструвати зразкове літературне мовлення, високу нормативно-правову якість тексту, системність, поняттєво-термінологічну узгодженість із чинним законодавством та мовностилістичну досконалість.

Бабаніна В.В., доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Питання про джерела певної галузі законодавства, в тому числі й кримінального, є надзвичайно важливим і принциповим, оскільки його з'ясування: 1) орієнтує на розкриття сутності та призначення даної галузі; 2) дозволяє встановити властиві тільки їй специфічні риси та особливості; 3) впливає на реалізацію правозастосовної діяльності; 4) сприяє здійсненню належного порівняння з відповідною галуззю законодавства в іноземних державах тощо. Однак, відповідь на питання про джерела кримінального права потребує попередньої відповіді на питання